

SZ6005 Speciální a inkluzivní pedagogika - seminář

Mgr. Petra Baranová
podzim 2019

Kontakt

Mgr. Petra Baranová

427227@mail.muni.cz

Konzultační hodiny:

- Pondělí 12:30-13:30
- Dále dle individuální domluvy

Požadavky pro udělení zápočtu

Aktivita v hodině

Zpracování týmového
zápočtového projektu

Docházka

Docházka

Docházka do seminářů je povinná dle Studijního a zkušebního řádu PdF MUNI

80% docházka

1 povolená absence

Další absence - vložit omluvenku do IS

Větší absence - individuální domluva

Projekt

- ▶ Návrh aktivity pro **heterogenní skupinu** žáků druhého stupně/dospělých (volnočasová nebo výuková aktivita)
- ▶ Do aktivity musí být **plnohodnotně zapojeni** také žáci/studenti/dospělí s různým druhem a stupněm SVP (dle přidělené kazuistiky)
- ▶ Zápočtový projekt je realizován ve skupinách po 5 lidech (náhodné skupiny)
- ▶ Projekty budou prezentovány v závěrečných seminářích
- ▶ Studenti zpracovanou prezentaci vloží do **odevzdávárny v ISu do 8.12. 2019 do 23:59 do složky s číslem seminární skupiny**

Projekt

▶ Výstup:

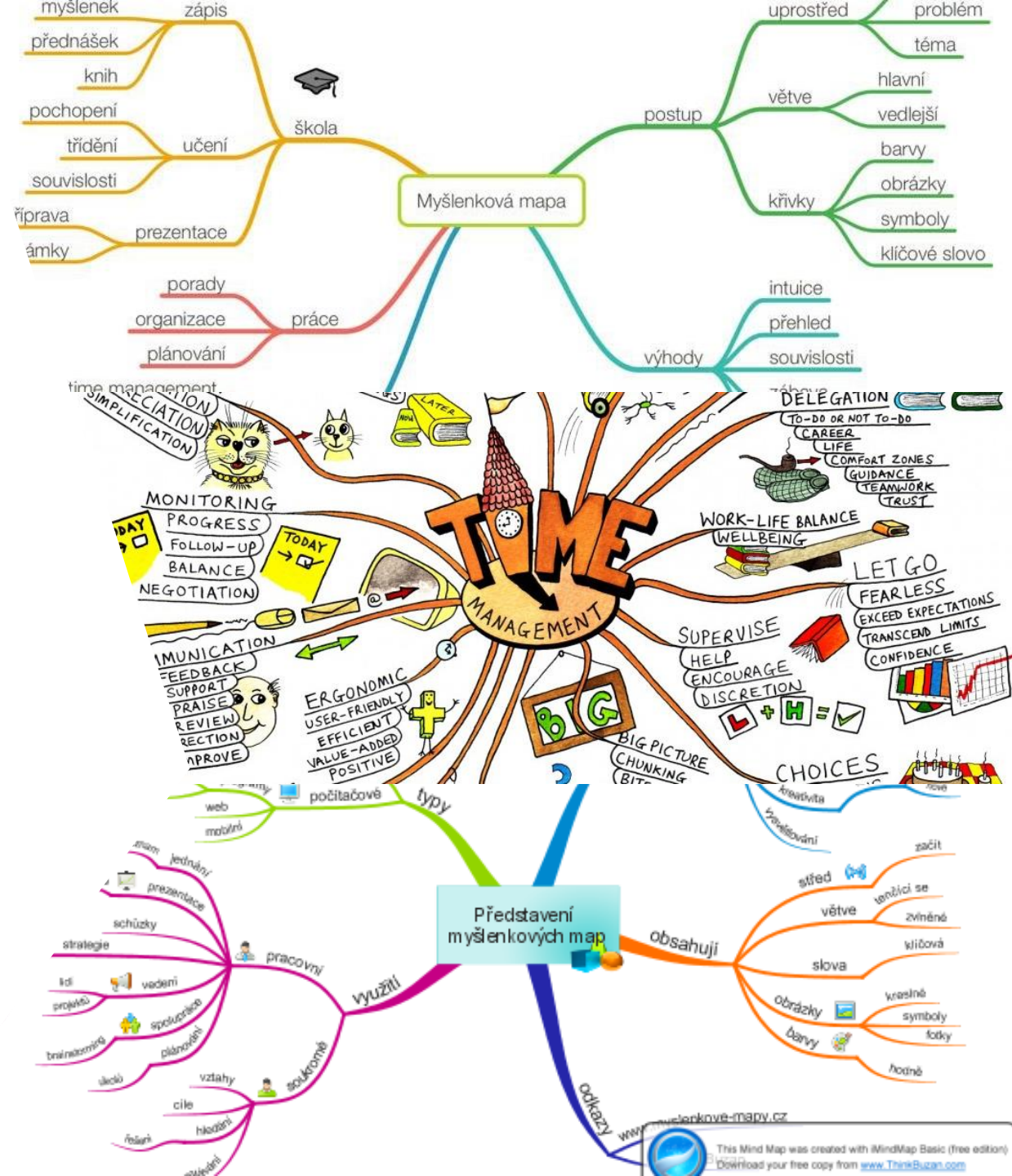
- ▶ **A4 text** - odborný článek, který **tematicky souvisí se zpracovávanou aktivitou a žákem**, pro něhož bude aktivita zpřístupněna. O daném postižení, znevýhodnění, problematice z kazuistiky.
- ▶ **Myšlenková mapa**, která vyobrazuje zvolenou aktivitu a její adaptaci (úpravu metod a forem práce, odstraňování měkkých a tvrdých bariér, úpravy pravidel aktivity, využití podpůrných opatření nebo kompenzačních pomůcek,...)
- ▶ **Videozáznam aktivity** - aktivitu v rámci skupiny zrealizujte a natočte videozáznam, který zachytí adaptaci prostředí/pravidel/komunikace, ...

Prezentace projektu

- ▶ Prezentace projektu má délku maximálně **10-15 minut** a obsahuje:
 - ▶ **Představení žáka** a jeho speciálních vzdělávacích potřeb
 - ▶ **Myšlenkovou mapu** aktivity + popis adaptace aktivity vzhledem ke SVP
 - ▶ **Videozáznam projektu** - přibližně 3 minuty
- ▶ Kazuistiky: 1 - Jakub, 2 - Jan, 3 - Michal, 4 - Mikhail, 5 - Monika, 6 - Pavel (Učební materiály → kazuistiky)
- ▶ Výběr kazuistiky dle čísla skupiny

Myšlenková mapa

- Ručně dělaná nebo pomocí online nástroje (<http://mindmapfree.com>), <https://app.mindmup.com/map/new/>)

Práce s heterogenní skupinou

Heterogenní skupina

- ▶ Skupina, ve které se jedinci nějakým způsobem odlišují
- ▶ Rozdíly: věk, pohlaví, životní zkušenosti, zážitky, sociální vrstva, rasa, víra, intelekt, zdravotní stav...
- ▶ Má blíže realitě, umožňuje širší variabilitu interakcí
- ▶ Větší možnost testovat realitu
 - ▶ Pohlavně heterogenní skupiny nabízejí odlišné uhly pohledu a možnost konfrontace
 - ▶ Věkově heterogenní skupiny přinášejí větší životní zkušenosti
- ▶ Každý účastník je více stimulován
 - ▶ Nutnost zkoumat a pochopit, co je na ostatních členech skupiny jiné, jací jsou

Heterogenní skupina

- ▶ Každé dítě je ve **individualita** → jinak myslí, jinak vnímá, jinak si pamatuje, má jiné zájmy, cíle a motivují ho jiné věci
- ▶ Práci s heterogenní skupinou ovlivňují:
 - ▶ Znalosti, dovednosti a potřeby žáků
 - ▶ Vztahy a klima třídy
 - ▶ Doporučení poradenských pracovníků
 - ▶ Limity v jednotlivých aktivitách
 - ▶ Vnitřní diferenciacce aktivity
 - ▶ Bariéry (v prostředí, v komunikaci, programové, technické...)
 - ▶ Postoje pedagogických pracovníků a okolí
 - ▶ Spolupráce s rodiči

Heterogenní skupina

Pro efektivní práci se skupinou by měl učitel znát:

- Historii skupiny
- Rozdíly mezi jednotlivými žáky
- Specifika žáků a jejich individuální potřeby a preference
- Znat pozici jednotlivých žáků v kolektivu (4 typy žáků viz Dynamika skupiny)

Na základě znalostí o skupině volí učitel takové aktivity, ve kterých:

- Se zapojí všichni žáci
- Je podporováno zapojení všech žáků do kolektivu
- Se využívají různé pomůcky, styly vedení a vyučovací formy a metody

Dynamika skupiny

- ▶ Vše, co se ve skupině mezi jednotlivci děje
- ▶ Prvky dynamiky: komunikace, normy, cíle a postupy jejich dosahování, struktura, identita skupiny („my“ vs. „oni“), vedení, moc ve skupině, role, atmosféra, dopad události zvenčí na skupinu...
- ▶ **Pozice ve skupině:**
 - ▶ Alfa - imponující vůdce, podněcuje k aktivitě, dodává program a odvahu.
 - ▶ Beta - expert, který má speciální znalosti a schopnosti, zvažuje různá hlediska, s neutrálním kritickým přístupem, je neangažovaný.
 - ▶ Gama - převážně pasivní a přizpůsobiví členové, v ochranné anonymitě, často se identifikují s Alfou.
 - ▶ Omega - člen na okraji skupiny, zaostávající pro svou neschopnost, odlišnost, strach, někdy se identifikuje s Protivníkem.
 - ▶ Protivník - symbolický reprezentant nepřátelské skupiny

ŽÁK S ADHD

- ▶ hyperaktivita - pohybový neklid, neúčelné a nadbytečné pohyby, přemíra energie, potřeba stálé aktivity, zvýšený řečový projev
- ▶ deficit pozornosti - krátké intervaly zaměření na jednu věc, malý rozsah pozornosti, neschopnost vybírat z více podnětů, odlišit podstatné od detailů
- ▶ impulzivita - rychlé, neadekvátní reakce, špatné porozumění vlastním pocitům (často i neschopnost je verbalizovat), jedná dříve, než domyslí důsledky

ŽÁK S DYSGRAFII

- ▶ specifická porucha grafické stránky projevu, neschopnost napodobit a zapamatovat si tvar písmen, neschopnost psát čitelně, stejnosměrně, úhledně
- ▶ obtížné zapamatování tvarů písmen
- ▶ nestejná velikost písmen, nedodržování a kostrbatost linie
- ▶ časté škrtnutí a přepisování, obtížné spojování
- ▶ záměna tvarově podobných písmen (tiskacích, psacích)
- ▶ Křečovitý úchop psacího náčiní
- ▶ Rychlá únava a ztuhnutí ruky, kterou čák píše, křeče
- ▶ Přílišné soustředění na správné napsání písmen à žák se více soustředí na to JAK píše než na to, CO má psát

ŽÁK SE STŘEDNÍ NEDOSLYCHAVOSTÍ

- ▶ střední porucha či vada (41-60 dB);
- ▶ Lidé s lehkou a střední nedoslýchavostí mívají obtíže se slyšením v hlučném prostředí nebo při sledování televize
- ▶ K dobrému rozumění jim pomáhá také odezírání.
- ▶ Žák hůře rozumí během výuky vlivem narušeného sluchového vnímání
- ▶ Žákova pozornost je krátkodobá
- ▶ Odezírání způsobuje únavu žáka
- ▶ Žákovi nevyhovují akustické podmínky ve třídě (dochází ke zhoršení porozumění řeči)

UČITEL

- ▶ Vaším úkolem je nadiktovat Vaším žákům diktát 😊
- ▶ Drzý člověk není nikde vítaný. Dívky cvičily bosy. V krvi má být určité množství krvinek. Děti se těšily na cirkusové představení se šimpanzi. Vojáci s veliteli odjeli na cvičení. Strýčkovy děti tento týden nepřijedou. Rozzlobilo mě to. Mluvili také o ní. Husí játra na cibulce jsou chutné jídlo. V České republice jsou úrodné nížiny.

Vedení skupiny - styly vedení

- ▶ Ovlivňuje činnost skupiny a hraje ústřední roli při určování cílů, hodnot a norem skupiny. Pedagog = formální vůdce (do své funkce je jmenován)
- ▶ Naproti tomu vůdce skupiny je členem skupiny a je skupinou považován za nejlepšího a musí plnit očekávání členů skupiny
- ▶ Styly vedení:
 - ▶ Demokratický
 - ▶ Autoritativní
 - ▶ Liberální

Styly učení

- ▶ **Individuální potřeby při učení** - preference učení se z tištěných/elektronických materiálů, poslech výkladu, manipulace s pomůckami, tvorba projektu...
- ▶ **Rozdíly i v sociální oblasti** - učení o samotě/učení ve skupině
- ▶ Identifikace a využívání těchto individuálních potřeb (= respektování stylu učení) pomáhá zefektivnit celkový proces učení žáků
- ▶ Když je učivo zprostředkováno způsobem a metodami, které respektují preference žáků, je vyšší pravděpodobnost pochopení a zapamatování učiva
- ▶ Diagnostika - rozhovor, pozorování, dotazník LSI

Prostředí

- Zvuky
- teplota
- osvětlení
- pracovní místo

Emocionální potřeby

- motivace (vnitřní, vnější)
- zodpovědnost
- Vytrvalost
- struktura / flexibilita při učení

Sociální potřeby

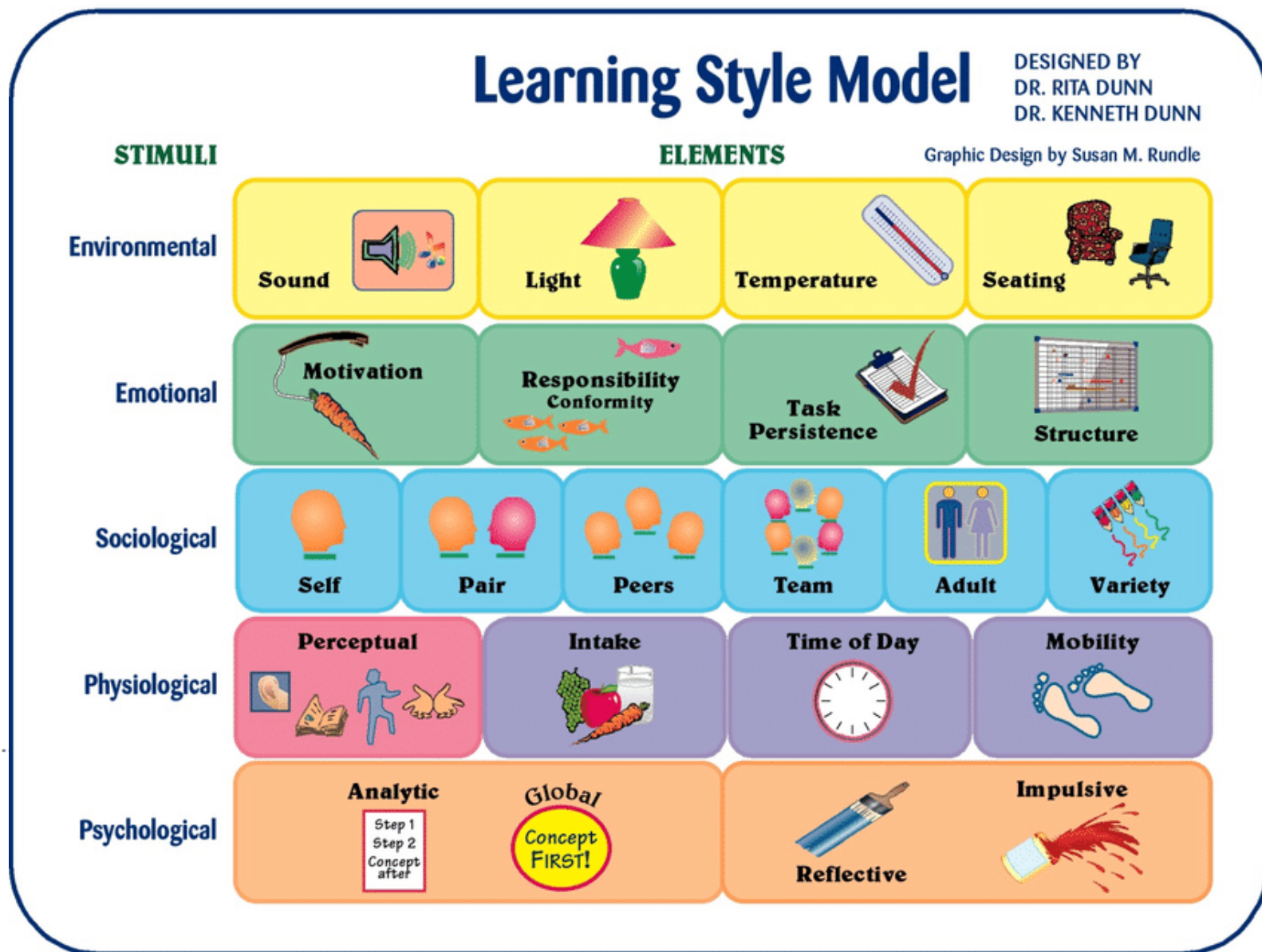
- učit se sám
- učit se s kamarády: v páru, ve větší skupině
- přizpůsobení sociálních podmínek situaci (kombinovaný styl)
- pod vedením autority

Fyziologické potřeby

- preference určitého smyslu při přijímání informací – zrak, sluch, hmat...
- preference denní doby
- potřeba konzumace potravin
- potřeba pohybu

Psychologická oblast

- analytické/globální myšlení
- impulzivita/reflektivnost

Volný překlad zkrácené verze dotazníku LSI:

U jednotlivých výpovědí žáci zatrhávají variantu, která nejvíce odráží realitu na škále: zřídka – někdy – často;

V = vizuální, A = auditivní, K = kinestetický

1. Více si o tématu zapamatuji, pokud informace získám prostřednictvím přednášky, ústním vysvětlením nebo diskuzí. (A)
2. Dávám přednost informacím prezentovaným prostřednictvím vizuálních pomůcek. (V)
3. Rád/a si zapisuji informace nebo si dělám poznámky, které využívám jako vizuální oporu k opakování učiva. (V)
4. Dávám přednost tvorbě plakátů a trojrozměrných modelů, praktickým činnostem a aktivitám ve třídě. (K)
5. Potřebuji vysvětlit učivo pomocí diagramů, grafů nebo jinými vizuálními prostředky. (V)
6. Rád/a pracuji rukama a vyrábím různé věci. (K)
7. Rád/a vytvářím grafy a tabulky. (V)
8. Dokážu rozpoznávat zvuky a určit, zda jsou shodné, nebo rozdílné. (A)
9. Informace si nejlépe zapamatuji, pokud si je několikrát za sebou zapíšu. (K)
10. Dokážu porozumět mapám a orientovat se podle nich. (V)
11. V naukových předmětech se lépe učím poslechem výkladu nebo ze zvukové nahrávky než čtením textu. (A)
12. Hraji si s mincemi nebo klíči v kapsách. (K)

Styly učení - typy

Vizuální zaměřuje se na podporu přes psané a viděné informace.

Auditivní didaktické prostředky - melodie, rytmus, říkadla, hudba, písničky...

Verbální slovo slyšené - viděné - psané, příběhy, slovní hříčky, rozhovory, diskuse...

Tělesný - pohybový důraz na nonverbální komunikaci, a to především na gestiku, posturiku, proxemiku a dotyk, dále sem patří experimentace a „učení skrz děláni“, tanec...

Logický doplňovačky, vzorce, čísla a fakta, interdisciplinarita oborů a poznatků, systémy a struktury, experimenty, exkurze, vyhledávání informací na internetu ...

Sociální - interpersonální učení se ve skupinách, učení druhých, řešení problémů, společné projekty a projektová výuka...

Sociální - intrapersonální vytěžování osobní zkušenosti, využívání slovních asociací, psaní deníku, domácí příprava a samostudium...

Modifikace metod a forem učení

- ▶ Mít znalost o preferencích jednotlivých žáků, potřebách, stylech učení
- ▶ Mít přehled o skupinových vztazích a skupinové dynamice
- ▶ Přizpůsobit metody a způsoby práce potřebám žáků a skupiny
- ▶ **Jak?**
 - ▶ Využívat individualizace a diferenciaci ve výuce
 - ▶ Využívat rozmanitý didaktický materiál, pomůcky
 - ▶ Střídat činnosti a způsoby práce
 - ▶ Měnit pracovní místo
 - ▶ Vypozorovat únavu, předcházet přetížení
 - ▶ Relaxační cvičení
 - ▶ Individuální práce se žákem + skupinová práce

7.2	Oblast podpory č. 2: Modifikace vyučovacích metod a forem učení
7.2.1	Způsoby výuky adekvátní pedagogické situaci
7.2.2	Individuální práce se žákem
7.2.3	Strukturalizace výuky.
7.2.4	Kooperativní učení
7.2.5	Metody aktivního učení
7.2.6	Výuka respektující styly učení
7.2.7	Podpora motivace žáka.
7.2.8	Prevence únavy a podpora koncentrace pozornosti.
7.2.9	Pravidelná kontrola pochopení osvojevaného učiva

Děkuji za pozornost

Zdroje:

- ▶ BRAUN, R. a kol. Praktikum školní psychologie. Praha: Portál, 2014.
- ▶ DUNN., DUNN, K., PRICE, G.E. *Dotazník stylu učení (Learning style inventory - LSI)*. Praha: Institut pedagogicko psychologického poradenství, 2004, s. 77
- ▶ HERMOCHOVÁ, S. Skupinová dynamika ve školní třídě. Kladno : AISIS, 2005.
- ▶ HERMOCHOVÁ, S. Poznáváme své spolužáky. Praha: Projekt Odyssea, 2007.
- ▶ KASÍKOVÁ, H. Kooperativní učení, kooperativní škola. Praha : Portál, 2010. KASÍKOVÁ, H. Učíme (se) spoluprací spoluprací. Kladno : AISIS, 2009.
- ▶ KOLAŘÍK, M. a SMÉKALOVÁ, E. Typy třídních kolektivů a typy práce s nimi aneb mocenský, nebo demokratický přístup. *Prevence* 7. 2011, 9. (2011).
- ▶ KOŽNAR, J. Skupinová dynamika (teorie a výzkum). Praha: Univerzita Karlova, 1992. 219 s. ISBN 80-7066-632-3
- ▶ KRATOCHVÍL, S. Skupinová psychoterapie v praxi. Praha: Galén, 1995.
- ▶ LOVAŠ, L. Malé sociální skupiny. In: VÝROST, J. a I. SLAMĚNÍK (Eds.) *Sociální psychologie*. Praha: Grada, 2008. s. 321 - 337.
- ▶ MAREŠ, J. (1998). *Styly učení žáků a studentů*. Praha: Portál. 240 s. ISBN 80-7178-246-7.
- ▶ MAREŠ, J. *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál, 2013.
- ▶ MAŠÁT, V. Vybrané postupy sociální práce se skupinou. *Středokluky: Zdeněk Susa*, 2012.
- ▶ MICHALÍK, J. a kol. Katalog podpůrných opatření: pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015.
- ▶ Skupinová práce. *Minimetodika VÚP* [online]. [2018-09-09]. Dostupné z: https://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/skupinova_prace_-_minimetodika_vup.pdf
- ▶ Třída v pohodě aneb aktivity pro podporu dobrých vztahů mezi žáky [online]. [2018-09-09]. Dostupné z: https://www.scio.cz/download/skoly/Zdarma_materialy/Napadnik_pro_podporu_dobrych_vztahu_ve_tride.pdf.
- ▶ UHLÍŘOVÁ, V. *Vedení rozhovoru s dítětem*. Nový Bor: Velký vůz Sever, 2013.
- ▶ Základy myšlenkových map - Tvorba webových stránek. *Tvorba webových stránek, Tvorba www stránek* [online]. Copyright © NEXT VISION s.r.o. [cit. 15.09.2019]. Dostupné z: <https://www.tvorba-internetovych-stranek.cz/blog/zaklady-myslenkovych-map>
- ▶ Myšlenková mapa vzor. *Ideaclub.cz* [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://ideaclub.cz/media/myslenkova-mapa-vzor>